

N:o 3.

Ank. till Riksd. kansli den 7 Febr. 1887, kl. 12 midd.

Lagutskottets utlåtande, i anledning af väckt motion om upphörande af den vissa slag af hemman medgifna frihet från inqvartering i fredstid.

Vid 1885 års riksdag väcktes af herr A. Persson i Mörarp en motion, hvaruti yrkades upphörande af den vissa hemman medgifna frihet från inqvarteringsskyldighet i fredstid. Lagutskottet, till hvilket denna motion hänvisades, meddelade i sitt deröfver afgifna utlåtande (n:o 40) följande utredning af de i motionen åsyftade förhållanden:

Inqvartering är af tvenne slag: *ständig* och *tillfällig*. Den senare utgöres, så å landet som i städerna, när trupp är stadd på tåg, och skiljer sig härigenom från den ständiga, som utgår till trupp, hvilken blifvit anbefald att längre tid uppehålla sig på ett ställe.

Tillfällig inqvartering består af *husrum*, *ljus*, *värme* och *sängkläder* och utgöres å landet af egare eller innehafvare af sådan jord, för hvilken icke, enligt hvad här nedan förmäles, frihet åtnjutes från detta besvär, samt i städerna af dem, som äro skyldiga att deltaga i den ständiga inqvarteringsens utgörande. Skyldigheten att utgöra tillfällig inqvartering är olika *i fred* och *under krig*.

I fred äro å landet *frie* derifrån de, som innehafva 1) *kungsgårdar* och *kungsladugårdar* (kongl. br. 2 nov. 1719); 2) *sätes- och ladugårdar*, *oskattlagda rå- och rörshemman* (kongl. förnyade qvarterordningen 28

mars 1719, § 23, samt adl. priv., § 8); 3) *officerareboställen*; 4) *gästgivarvaregårdar*; 5) *kyrkoherde- och kapellansbol* (3—5 enligt kvarterordningen 28 mars 1719, § 23); 6) *lotshemman* (kongl. förordn. 17 sept. 1783, § 2); 7) *all-männa frälsehemman till hälften* (adl. priv., § 9); 8) *skatte- och kronobonde, som uppfunnit mineralstreck* (kongl. förordn. 27 aug. 1723, § 2); ovisst torde dock vara, att detta stadgande kan anses vara ännu gällande; samt 9) *nämndemän för den hemmansdel de bebo* (kongl. br. 27 juni 1791). *I städerna* åtnjutes friheten af dem, som äro frie från ständig inqvartering.

Under krig utgöres å landet inqvartering äfven af dem, hvilka här ofvan finnas under 1—5 upptagne bland de i fredstid frikallade (kvarterordningen 28 mars 1719, § 23; kongl. kung. 6 april 1810); samt af allmänna frälset fullt (adl. priv., § 9), hvadan alltså denna frihet i krigstid endast tillkommer *lotshemman, skatte- och kronobonde, som uppfunnit mineralstreck, samt nämndemän; i städerna* åtnjutes äfven under krig frihet af dem, som i fred äro från detta onus fritagne.

Ständig inqvartering medförer äfvenledes dels rättigheten till *fritt husrum*, dels rättigheten till *säng och sängkläder, ved och ljus*, hvilka fyra sistnämnda förmåner innefattas under benämningen *servis*. Den del af inqvarteringen, som består af fritt husrum, utgöres antingen medelst inqvartering in natura, i något kronan eller den inqvarterings-skyldiga staden tillhörigt hus, eller genom ersättning i kontant; servisen utgår alltid kontant och utbetalas äfven till den, som har inqvartering in natura (inqvarteringsordning för Stockholm 28 febr. 1856, § 12; inqvarteringsordning för städerna utom Stockholm 22 febr. 1841, §§ 12 och 15). Penningeersättningen, så väl för husrum som för servis, utgår till olika, i tariffer bestämda, belopp efter hvarje särskild tjänstegrad. Ersättningen för den ständiga inqvarteringen till de i Stockholm garnisonerande regementen bestrides dels af vissa å den allmänna rörelsen lagda afgifter, dels af ett bidrag af stadens inqvarteringsskyldige invånare, dels af statsmedel (inqv. ordn. för Stockholm, § 1); för de i öfriga städer garnisonerande trupper bestrides den del af inqvarteringskostnaden, som utgör ersättning för husrum, af staten, ersättningen för servis af staden (inqv. ordn. för städerna utom Stockholm, §§ 15 och 17) och detta efter den fördelning, der ej annan blifvit faststæld, att den *ena hälften* deraf åligger *borgerskapet, den andra husen och gårdarne efter den proportion, i hvilken de äro taxerade till brandvaktsafgift* (kongl. förordn. 13 nov. 1766), och äro bland dessa befriade endast *biskopars, presters, läsemästares och klockares embetsgårdar* (prest. priv., § 7, kongl. kung. 6 april 1810, jfr kongl. förordn. 3

okt. 1873). Den förut gällande förnyade kongl. inqvarteringsordningen för flottan af den 22 juli 1858 är till all vidare kraft och verkan upphäfd genom kongl. kungörelsen den 20 januari 1882.

Efter denna redogörelse förklarade sig utskottet lika med motionären finna de bestämmelser om inqvartering, hvilka för närvarande vore gällande, icke vidare tidsenliga eller på full rättvisa grundade, särskildt med afseende å de flerehanda slags fastigheter, för hvilka frihet från detta onus åtnjötes. Den grundsats, från hvilken bestämmelserna om inqvartering utginge, eller att detta onus, der det in natura utgöres, borde åligga fastighetsegare eller fastighetsinnehafvare, ansåg utskottet deremot ligga i sjelfva arten af detta besvär. Utskottet fann emellertid mindre lämpligt att då omedelbart lagstifta i ämnet, enär derför torde erfordras en sorgfälligare och mera omfattande utredning af alla dithörande förhållanden, än utskottet varit i tillfälle att åt ärendet egna; och hemställde utskottet, att Riksdagen ville i skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета samt förelägga Riksdagen förslag till ändrade bestämmelser angående inqvarteringsskyldigheten, hvarigenom denna skyldighet blefve efter billiga grunder fördelad på egare eller innehafvare af allt slags fastighet.

Denna utskottets hemställan bifölls af Andra Kammaren, men blef af Första Kammaren afslagen; i följd hvaraf frågan för den riksdagen förföll.

Sedan herr A. Persson jemväl vid sistlidna års riksdag i ämnet väckt motion, som hänvisades till lagutskottet, framlade utskottet i utlåtande n:o 32, med anledning af motionen, ett förslag till lag angående jemkning af den på hemman å landet hvilande inqvarteringsbörda under fredstid. Detta förslag blef af Andra Kammaren godkänt, men förkastades af Första Kammaren med 45 röster mot 44.

Samme motionär har äfven vid innevarande riksdag upptagit frågan i en inom Andra Kammaren väckt motion (n:o 93), som blifvit till lagutskottets handläggning öfverlemnad. Efter att hafva i korthet erinrat om ärendets behandling vid de båda senast förflutna riksdagarne, samt till bemötande upptagit några af de skäl, hvilka under diskussionen i Första Kammaren anförts mot utskottets för 1886 års riksdag framlagda förslag, yrkar motionären, att Riksdagen ville för sin del besluta, att den frihet från inqvarteringsskyldighet under fredstid, som nu, i följd af särskilda stadganden, förefinnes för vissa slag af hemman å landet, måtte från och med den 1 januari 1888 upphöra att gälla.

Slutligen tillägger motionären: »Derest lagutskottet, till hvilket

motionen torde blifva remitterad, fortfarande skulle anse nödigt att undantag härifrån bör göras för de hemman, som på grund af presterskapets privilegier nu äro befriade från detta onus, af skäl att dertill skulle erfordras kyrkomötets samtycke, lärer det icke vara skäl att häremot göra någon invändning, helst denna begränsning väl endast bör vara ett tills vidare.»

Utskottet, som fortfarande i likhet med motionären finner en utjemning af ifrågavarande besvär vara af billighet och rättvisa påkallad, anser sig böra, i anledning af den nu väckta motionen, ånyo för Riksdagen framlägga samma förslag, som utskottet sistlidne år förordat. Det hufvudsakligaste af de skäl, som då anfördes mot förslaget, torde hafva varit, att detsamma icke var nog omfattande. Men, såsom utskottet jemväl antydde, synes antagandet deraf ingalunda lägga hinder i vägen för en ännu mera omfattande utjemning af besväret, derest en sådan skulle finnas önskelig, utan kan snarare anses såsom en förberedelse till en sådan mera genomgripande omarbetning af lagstiftningen i ämnet.

Beträffande den i motionens sista punkt omförmälda inskränkning i utskottets förslag yttrade utskottet i sitt utlåtande till 1886 års riksdag:

»I ett afseende lärer det dock vara nödigt att göra en inskränkning i motionärens förslag, nemligen såvidt angår den frihet från ifrågavarande börda, som har sin grund i eller bekräftas af presterskapets privilegier den 16 oktober 1723. Hithörande bestämmelser återfinnas i 6, 7 och 9 punkterna af samma privilegier. I 6 punkten heter det: »Vi wele och unna och efterlåta, till Församlingarnas och Gudstjenstens wid macht hållande, the små Kyrkian tilhöriga hemman, som när vid Kyrkian äro belägna, och af Capellaner och Klockare altid för thetta, och ännu äro brukade och häfdade wordne, fria för all Cronans beswär.» I 7 punkten förklaras: »Så skola och Biskops- och Prestegårdarne, samt Professorum och Lectorum Præbende- och Embetes-gårdar å Landet i så måtto wara frie, at uti them inga allmänna Stämningar, Ting, Utskrifningar, Möten eller Munstringar hållas skola, med mindre så är, att bemälte wederbörande sielfwe ther- til godwilleligen bewilja och sådant efterlåta. Icke heller skola bemälte gårdar å Landet, Capellans-Gårdar, Stomner eller Klockarebord

blifva beswärade med dagswerken eller skiutzfärdar, inqvarteringar och extraordinarie gärder till durch-marcher, utan therföre wara obeswärade och frikallade, så wida icke någon allmän trengande nöd på färde är.» I 9 punkten tillförsäkras under vissa vilkor prestebordsfrihet för torp, som af kyrkoherdar och kapellaner upptagas å prestebords egor. Då rubbning i dessa föreskrifter erfordrar kyrkomötets samtycke, torde det vara lämpligast att uttryckligen förklara, det någon ändring häruti för närvarande icke åsyftas.»

Hvad utskottet sålunda, i ändamål att undanrödja formella betänkligheter mot förslaget godkännande, tillstyrkt, synes fortfarande ega giltighet.

På grund af hvad ofvan blifvit anfördt får utskottet hemställa,

att Riksdagen ville, med hufvudsakligt bifall till motionen, för sin del antaga följande

L a g

*angående jemkning af den på hemman å landet hwi-
lande inqvarteringsbördan under fredstid.*

Med upphäfvande af hvad som stridande mot denna lag finnes stadgadt ej mindre i 23 punkten af Kongl. Maj:ts förnyade Qvarterordning den 28 Mars 1719, kungl. brefvet angående kungs- och ladugårdars befrielse för inqvartering den 2 november samma år, 2 och 3 punkterna i förordningen angående de friheter och förmåner, hvilka alla de i gemen hafva att niuta, som här i Riket och derunder lydande Provincier några Metall samt Mineral Streck och nyttiga Bergarter uppfinna, angifva och i gång bringa, den 27 augusti 1723, 8 och 9 punkterna af Ridderskapet och Adels privilegier den 16 oktober 1723, 2 § i förordningen angående Hemman för Lotsarne i Riket samt hvad thermed gemenskap hafva kan, den 17 september 1783 och Kongl. brefvet den 27 juni 1791 än äfven i andra allmänna författningar, förordnas som följer:

Den egare och innehafvare af vissa hemman å

landet för närvarande tillkommande frihet från skyldigheten att efter lagstadgad grund lika med öfriga hemman under fredstid deltaga i utgörande af inqvartering skall från och med den 1 januari 1888 upphöra att gälla; dock vare de, hvilka ega åtnjuta de genom presterskapets privilegier förunnade förmåner, ej pligtige att i inqvarteringsskyldighetens utgörande deltaga i vidsträcktare mån, än som med samma privilegier må vara förenligt.

Stockholm den 7 februari 1887.

På lagutskottets vägnar:

AXEL BERGSTRÖM.
